

ВЕЉКО БЛАГОЈЕВИЋ*
Институт за стратегијска истраживања
Београд

УДК 327:327.7/.8
Монографска студија
Примљен: 12.01.2016
Одобрен: 14.02.2016
Страна: 467-479

ОДБРАМБЕНА ДИПЛОМАТИЈА У ФУНКЦИЈИ СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ ДРЖАВЕ

Сажетак: У чланку се разматра место и значај одбрамбене дипломатије у оквиру општег дипломатског наступа, али и њен утицај на креирање и реализацију целокупне спољне политике државе. С обзиром да је реч о односу вишеструке међузависности између положаја државе у међународном поретку/систему, спољне политике, дипломатије и одбрамбене дипломатије, схваћене као међународне активности система одбране, биће представљени основни, стратешки, правци њиховог утицаја са посебним акцентом на значај војне силе у том процесу и органе који их реализују.

Кључне речи: стратегија, спољна политика, дипломатија, одбрамбена дипломатија, систем одбране

Уводна разматрања

Одбрамбена дипломатија се нужно разматра у оквиру опште дипломатије, јер је њен саставни део, али и свеукупне спољне политике кроз све њене фазе и модалитете деловања. То читав процес чини веома сложеним и захтевним, јер се одбрамбена дипломатија ретко анализира у целини, односно кроз методолошки приступ од општег, према посебном до појединачног, у конкретном случају је реч о спољној политици, преко дипломатије, до одбрамбене дипломатије. Истовремено, мали број теоретичара се баве наведеном проблематиком, можда управо из наведених разлога, а деломично и као последица недовољне свести о значају одбрамбене дипломатије у савременој дипломатској пракси и међународној политици. Циљ овог рад је управо сагледавање улоге одбрамбене дипломатије у функцији реализације опште дипломатије, као њеног интегралног чиниоца, али и свеукупног спољнополитичког ангажовања државе. Реч је о разматрању међусобних утицаја и зависности на релацији опште-посебно-појединачно и додељивању одређеног степена значаја одбрамбеној дипломатији у реализацији спољне политике сваке државе. Наравно

* veljko_bлагоjevic_55@hotmail.com

да је реч о тешко мерљивој материји, али се генерализацијом и апстраховањем може постићи значајан степен поузданости у закључивању. Будући да је реч о спољној политици, која генерално садржи процесе креирања и реализације, тако ће и садржај овог рада имати истоветну структуру.

Значај одбрамбене дипломатије у креирању спољне политике

Утицајни теоретичар међународних односа Ханс Моргентау (Hans Morgenthau) истиче да је дипломатија елемент националне моћи, али и мира на међународном плану. Дакле, дипломатија која заврши ратом није успела у свом основном задатку, односно промоцији националног интереса мирним средствима¹. Међутим, постоје и теоретичари који доводе у сумњу наведени став, оправдано наводећи чињенице да су дипломатије Луја XIV, Наполеона или Бизмарка биле више усмерене на припреме за рат него његовом избегавању. Оне су својевремено биле усмерене на изолацију непријатеља од потенцијалних савезника, дакле биле су у функцији припреме за реализацију ратних циљева, односно дипломатија је имала задатак да одржи мир са непријатељевим потенцијалним савезницима. Дакле, задаци дипломатије детерминисани су спољнополитичким циљевима, од којих се неки не могу реализовати без употребе силе у међународном односима². Уколико врховна власт у држави одлучи да је рат неизбежан дипломатија најчешће није у могућности да спречи такав развој догађаја. У том контексту као пример треба сагледати спољну политику немачког Цара Виљема II до почетка Првог светског рата, који је давно пре избијања рата отпочео са припремама за рат против француско-руског блока.³

Моргентау оправдано истиче да дипломатија, схваћена у ширем контексту реализације спољне политике, има следеће основне задатке:

- 1) она мора одредити своје циљеве у смислу актуелне и потенцијалне моћи за њихову реализацију,
- 2) мора да предвиди циљеве других нација и актуелне и потенцијалне моћи да реализују сопствене циљеве,
- 3) мора одредити колико су ти различити циљеви компатибилни једни другима и
- 4) мора ангажовати одговарајућа средства за реализацију својих циљева. Неуспех у било ком од ових задатака може угрозити успешност спољне политике и мир,⁴ што зависи од националне моћи и положаја државе у међународном систему.

Теоретичари безбедности у Србији баве се такође разматрањем различитих чинилаца који одређују спољнополитички положај државе и системски приступ њиховом разматрању у процесима усвајања и реализације стратегијских докумената и њихово узајамно деловање. При томе, појединци често

¹ Morgenthau J. Hans: *The Future of Diplomacy*, преузето из: Art J. Robert and Jervis Robert: *International Politics, Enduring Concepts and Contemporary Issues*, Tenth Edition, Longman, Boston, 2011, p. 135

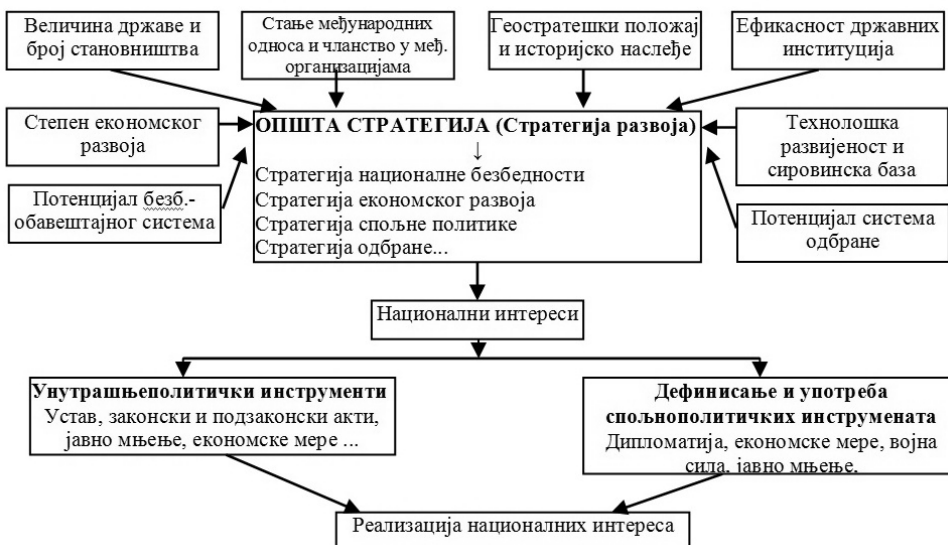
² Fridrih Karl Joakim: *Konstitucionalna demokratija-teorija i praksa u Evropi i Americi*, CID, Podgorica, 2005, str. 78-79.

³ За више видети: Благојевић Вељко и Стојановић Станислав: *Зашто рат а не међународна конференција 1914. године*, Војно дело, 3/2015, Београд, стр. 332-339

⁴ Morgenthau J. Hans: *The Future of Diplomacy*, преузето из: Art J. Robert and Jervis Robert: *International Politics, Enduring Concepts and Contemporary Issues*, Tenth Edition, Longman, Boston, 2011, p. 135

наглашавају значај дугорочних пројекција стратегијског мишљења и реалног планирања.⁵

Ради адекватнијег сагледавања структуре чинилаца који одређују положај државе на међународном плану и кључних стратегијских докумената предложемо, као један од могућих и крајње упрошћених, следећи графички приказ њихове условљености⁶:

Државе користе различите инструменте за деловање према иностранству, који подразумевају и дипломатију и војну силу. „Дипломатски маневри, у комбинацији са војним активностима, делују комплементарно у служби политике, а владе свих држава настоје да на најбољи начин искористе предности које се стварају усклађеним коришћењем дипломатије и оружане силе“. При томе треба истаћи да је рат последње средство политике, *ultima ratio*, у случајевима када се постављени спољнополитички циљ не може постићи другим средствима. Постоји вишевековна сарадња између дипломатије и војске у циљу реализације државне политике: дипломате могу да очекују већи респект од саговорника уколико су њихове државе војнички јаке и одлучне у настојању да реализују постављене циљеве; војници су утолико јачи, уколико су њихове дипломате способне да обезбеде савезништва и наклоност утицајних субјеката међународне политике.⁷

⁵ Крга Бранко: *Стратегија националне безбедности Републике Србије: кључни проблеми и дилеме*, Зборник радова Србија безбедности и институционални изазови, Институт за политичке студије, Београд, 2009, стр. 111-125.

⁶ Јасно је да Република Србија нема усвојен кровни стратегијски документ који би требало да буде извориште за све друге, парцијалне, стратегије у контексту дефинисања дугорочних националних интереса. Овај системски недостатак се одражава на свеколики друштвени развој, како на унутрашњеполитичком тако и на спољнополитичком плану можда још од времена Илије Гарашанина.

⁷ Петковић В.Милан: *Дипломатија и рат*, Војно дело, 3/96, стр. 31-33.

Улога оружаних снага у данашњем свету важна, па се њен глас све више чује и приликом постављања и реализације планова спољнополитичког деловања. Не може се замислити спољна политика која се током креирања није водила рачуна о могућностима властитог система одбране, његовим потребама, снази и деловања. Истовремено, тај систем одбране поставља пред политичке структуре одређене захтеве, који се односе на финансијска средства неопходна за одржавање њене снаге у циљу обезбеђења нормалног развоја државе. Поред функције очувања безбедности и респектабилности државе, систем одбране је учесник и у много сложенијим односима на релацији политика-економија-одбрана којим се реализују многи аспекти спољнополитичког деловања државе. Реч је о тзв. војно-индустријском комплексу или наменској индустрији која обједињује унутрашње и спољнополитичке интересе на политичком, економском и одбрамбеном плану, који могу имати веома велики утицај на спољнополитичко деловање држава, посебно великих сила. Њихова огромна војна сила нису и не могу бити саме по себи сврха. Можда је узајамност деловања дипломатије и рата најефектније изразио Е. Ерл (Edward Erl) следећим речима: «Дипломатија и стратегија, политичка делања и војна сила не могу се одвајати. Ако то не будемо признали за истину, спољна политика ће претрпети крах».⁸

Данас је врло тешко замислити било какву значајнију спољнополитичку одлуку иза које не би стајала и војна сила, било као потенцијални ослонац, било као реално присуство војних снага. У том контексту треба посебно сагледати значај спреге војноиндустријског комплекса у Сједињеним државама и њиховог утицаја на спољну политику. Као један од најупечатљивијих описа утицаја војно-индустријског комплекса на спољну политику Сједињених држава може се истаћи коментар професора политичких наука и модерне историје Сједињених држава Моргентауа: «Ми (САД) смо се од некадашње револуционарне нације *par excellence* претворили у реплику Метернихове Аустрије, која је покушавала да гуши револуције од 1815. до 1848. године».⁹

Посебан значај у спољној политици има нуклеарно оружје, које ултимативно даје кредибилност држави која је поседује, али и одговорност за његову примену према читавом човечанству.¹⁰ За предност који на спољнополитичком плану даје поседовање нуклеарног наоружања у односу на оне државе које га не поседују само треба подсетити на дугогодишње дипломатске преговоре који се воде са Ираном или Северном Корејом у вези са ограничавањем њихових нуклеарних програма. Истовремено, пример Израела који поседовањем нуклеарног наоружања остварује својеврсну безбедносну доминацију над арапским суседима у региону. Да би избегли нејасноће морамо истаћи да Тел Авив чува своје нуклеарно оружје као крајњу меру у евентуалном оружаном сукобу и његова употреба је везана за крајњу нужду и стратегијско начело везано за чињеницу да Израел не сме да изгуби рат.

⁸ Erl Edvard Mid: *Tvorci moderne strategije*, Kultura, Beograd, 1954, str. 4

⁹ За шире видети Марковић Драган: *Војноиндустријска спрега САД*, БИГЗ, Београд, 1978, стр. 43.

¹⁰ Vukadinović Radomir: *Osnovi teorije međunarodnih odnosa i vanjske politike*, Školska knjiga, Zagreb, 1989, str. 140-142.

На крају, али довољно сликовито о утицају одбрамбене дипломатије и војне силе на креирање спољне политике говори и класификација природе и сврхе дипломатског преговарања, према Николсону (Nicolson), дајемо у следећој табели¹¹:

Ратничка или херојска дипломатска преговарања	Меркантилна или трговачка теорија дипломатског преговарања
Преговори су истоветни са војним подухватима	Преговори су истоветни узајамно корисној размени
Циљ преговарања је победа једне или друге стране	Циљ преговарања је налажење заједничког именитеља супротстављених интереса
ПРАВИЛА ПРЕГОВАРАЊА: - преговори морају бити крунисани очигледном победом само једне стране, у противном су блиски поразу - наметањем властитог интереса се долази до победе, а размена уступака израз су слабости и повлачења - ток и поступак преговарања заснивају се на правилима војне вештине како би се применом разрађених тактика остварила стратегија постизања недвосмислене победе	ПРАВИЛА ПРЕГОВАРАЊА: - преговори дају компромис сукобљених страна јер је корисније од међусобног уништавања и потпуног пораза противника - разменом уступака долази се до трајног решења спора или узајамно прихватљивог споразума уместо ратовања до истребљења - ток и поступак преговарања заснован је на искреном изношењу намера, приближавању интереса путем размене уступака и стварању поверења ради постизања споразума
НАЧИН ПРЕГОВАРАЊА/стратегија - преокретање стратегијске позиције противника, заузимање властите и њено учвршћивање пре новог кретања напред - настојање да се на различите начине и путем бројних операција ослаби позадина противника - налажење могућности да се убаци клица раздора између главног противника и његових савезника - држање противника на затеченим позицијама и припрема напада неочекиваној страни	НАЧИН ПРЕГОВАРАЊА/прилаз - отворено изношење интереса и узајамна размена уступака која може задовољити обе стране - преговарачи иступима потврђују «честитост нације», а не «национални понос» - онемогућавање да питања престижа буду злоупотребљена у постизању споразума - настојање преговарача да заједнички пронађу компромисно решење
НАЧИН ПРЕГОВАРАЊА/тактика - изненадни напад - «ударац песницом у сто» - узмак и противудар - застрашивања, грубост и сила - раслојено наступање ради задржавања противника на позицијама и груписања сопствених снага на другој страни	НАЧИН ПРЕГОВАРАЊА/поступци - отворена расправа - међусобно поверење - искрено изношење намера - узајамно прилагођавање полазних ставова

¹¹ Наведено према: Стефановић-Штамбук Јелица: *Дипломатија у међународним односима*, ФПН и Чигоја, Београд, 2008, стр. 105

Наведени приступи се не заснивају само на терминолошким одредницама, већ и суштински утичу на ток дипломатског преговарања, који представља саму суштину дипломатије као што је већ наведено.

Анализа функционисања савремених политичких система указује да се носиоци извршне власти углавном обавештавају о значајним дешавањима или променама у међународном окружењу који могу утицати на виталне интересе и безбедност државе преко три спољна система обавештавања. Први систем је дипломатија, други обавештајна заједница, а трећи чине спољни комуникациони потенцијали (везе) свих ресора владе. Конкретно, за организацију прикупљања и анализу обавештајних информација задужени су дипломатија и обавештајна заједница. С обзиром на интересе сваке државе, који се на међународном плану изражавају спољнополитичком активношћу, политички одлучиоци имају потребу за различитим експертским и аналитичким тимовима и телима, оспособљеним да уоче и разумеју дешавања и промене на спољном плану и дају процене на основу захтева и циљева дефинисаних од носилаца политичке власти.¹²

Готово свака држава има централни огран задужен за реализацију спољне политике, коме је у надлежности креирање спољнополитичког наступа и, следствено изабраном моделу, подела задатака одговарајућим националним ресорима. У државама се наведен институције различито називају, најчешће „савет за националну безбедност“ као највиши орган, „владини комитети за координацију и руковођење“, „министарски комитети“, „комитети шефова“ и слично¹³. Наведена тела су задужена за руковођење, усклађивање, усмеравање и координацију рада свих државних субјеката на унутрашњем и спољнополитичком плану. Састав органа варира од државе до државе, али га по дефиницији чине највиши представници политичке власти, дакле председник или премијер, министри одбране, унутрашњих и спољних послова, руководиоци обавештајно-безбедносних система и појединих обавештајних установа и други.¹⁴

Управо се у такозваним општим или развојним стратегијама дефинишу кључна питања односа дипломатије и оружаних снага као суплементарних спољнополитичких средстава у реализацији виталних националних интереса. Како то истиче професор Драган Симић «ниједно оружје, радња или начин ратовања нису сами по себи стратешки – само последице које производе их таквим чине, смештајући их у укупан ток догађаја, оквир постављених циљева...»¹⁵. Наведени оквир постављених циљева би требало бити дефинисан у

¹² Бајагић Младен: *Методика обавештајног рада*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2010, стр. 75.

¹³ У Сједињеним државама је то Савет за националну безбедност (National Security Council - NSC), у Британији Министарски комитет за надзор и управљање обавештајним службама (*Ministerial Committee on the Intelligence Services - CSI*), у Руској Федерацији Савет безбедности (*Совет Безопасности*), у Израелу *Комитет шефова служби - Vadat (Va'adat Rashei Hasherutim - Va'adat)*, а у Републици Србији Савет за националну безбедност.

¹⁴ Бајагић Младен: *Методика обавештајног рада*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2010, стр. 88-89.

¹⁵ Симић Р. Драган: *Светска политика*, Факултет политичких наука и Чигоја штампа, Београд, 2009, стр. 182.

општој стратегији, која мора бити заснована на реалности и уважавања укупне моћи једног друштва и његових циљева, а не искључиво на односу војне силе и политичких циљева.¹⁶

Одбрамбена дипломатија у реализацији спољнополитичке функције државе

Да се ради о веома значајној улози војне силе, коју представља одбрамбена дипломатија, у реализацији спољне политике сваке државе уочено је још од давнина. Поменућемо само Сун Цу Вуа, који је још у 6. веку пре нове ере¹⁷ значај наведених односа језгровито приказао речима «најбоље је победити без борбе». Управо у тој замисли се може наћи и суштина улоге одбрамбене дипломатије у реализацији спољне политике. Наиме, суштински одговор на питање улоге одбрамбене дипломатије у реализацији спољне политике се може представити и савременом терминологијом која у потпуности кореспондира са ставовима Сун Цуа. Примера ради, Фетицева дефиниција «улога одбрамбене дипломатије је да управља војним снагама са дипломатске тачке гледишта, у контексту њене обавезе да најпрецизније одреди моменат када идеја о могућности ангажовања војске може бити укључена у дипломатско преговарање ради постизања стратегијског циља или остваривања националног интереса».¹⁸

Један од најцитиранијих стратегијских мислилаца, Карл фон Клаузевиц (Carl von Clausewitz) такође указује на узајамност деловања спољне политике и војне моћи, констатујући да «ако рат припада политици, онда ће он попримити и њен карактер»¹⁹. Тако Клаузевиц сматра да је ратна вештина на свом највишем нивоу постаје политика, док ниједан политичар не би требало да буде без извесног познавања ратне вештине. Истиче да је једино узајамност деловања војника и политичара могу гарантовати успех у ратном сукобу. Клаузевиц је с правом приметио да све погрешне процене политичара и војника током рата буду уочене, што је историја у многим случајевима потврдила, па се у том контексту гледано, може рећи да је ратни победник она страна која је направила мање грешака.²⁰

Маршал Совјетског савеза и теоретичар стратегије Соколовски, указујући на функционалне везе између спољне политике и војске, наглашава значај политике у стварању услова оружаним снагама да реализују постављене циљеве

¹⁶ За више видети: Исто, стр. 149-190.

¹⁷ Постоје спорења око времена писања књиге «Умеће ратовања», али се сматра да је писана око 6. века п.н.е. Наведено се узима као вероватно јер постоје класичне збирке коментара једанаест тумача који су живели у периоду од другог до дванаестог века п.н.е. Наведено према предговору Томаса Клирија за *Умеће ратовања*, Ризница, Београд, 2012, стр. 12.

¹⁸ Fetic Sorin Gabriel: *Fields Of Classic Diplomacy With Which Defence Diplomacy Interacts Horizontally. Preventive Diplomacy, Coercive Diplomacy*, "Carol I" National Defence University, Bucharest, Romania, Revista Academiei Forțelor Terestre Nr. 1 (73)/2014, Military Art and Science, p. 10

¹⁹ Клаузевиц Вон Карл: *О рату*, Вук Караџић, Београд, 1951, стр. 522.

²⁰ Клаузевиц Вон Карл: *О рату*, Вук Караџић, Београд, 1951, стр. 521-528.

ве, који се пре свега реализују дипломатским и економским средствима. Спољнополитичка припрема за рат обухвата склапање савеза, образовање корелације држава, обезбеђење неутралности суседних држава и друго. «Ту се отвара широко поље делатности за дипломатију, која, борећи се за учвршћивање међународног положаја своје земље, стално узима у обзир интересе њене безбедности, усаглашава свој рад са захтевима војне стратегије»²¹. При избору савезника, дипломатија се углавном руководи њиховом снагом, могућим интересима за учешће у ратним дејствима, географским положајем, што су уједно веома важни параметри војне стратегије. Познато је да је совјетска дипломатија уложила велике напоре током Другог светског рата да обезбеди неутралност Јапана, што је створило услове да се велики број дивизија са Далеког истока пребаци на западни фронт. Полазећи од процене војно-политичке ситуације, политика бира време почетка рата, узимајући при том стратегијске разлоге. Избор правременог почетка рата најчешће доводи до великих војних успеха, а политика из њих извлачи највише користи.²²

Наоружање и војна опрема некада су представљали искључиво средство војника који су силом остваривали политичке циљеве, а сада су изузетан инструмент дипломатије, конкретније одбрамбене дипломатије. Трговина наоружањем и војном опремом чини неку врсту споне између одбране и дипломатије која се може користити за развијање често дискретних дипломатских притисака и јачања политичког утицаја у иностранству. Поред несумњиве економске користи од извоза наоружања и војне опреме, наменска индустрија представља и својеврсну спону између дипломатије и система одбране. Међутим, трговина наоружањем и војном опремом намеће мноштво проблема политичким структурама, јер интереси и ставови министарства спољних послова и одбране не морају увек бити идентични у вези са дозволама за извоз.²³

Често се може чути да се држава на међународном плану цени онолико колико је моћна њена оружана сила, односно њено бројно стање људства, квалитет наоружања, опремљеност сврсисходном опремом и спремна да се ангажује за реализацију постављених циљева. Сједињене државе су и током хладног рата, у оквиру доктрина одвраћања (*deterrence*) и запречавања (*containment*)²⁴ која је унела револуционарне промене у схватању рата и увела концепт тзв. пројекције снага на удаљена ратишта. С друге стране, Совјетски савез се такође ослањао на војну силу у спољној политици, што је довело до трке у наоружавању. Крајем деведесетих година прошлог века дошло је урушавања совјетског блока и на историјској сцени је остао НАТО предвођен Сједињеним државама. Тиме је нестала и равнотежа снага која је карактерисала период хладног рата и довела до постепеног интензивирања војне интервенције у пракси међународних односа. Њихов циљ није био заузимање и ефективна кон-

²¹ Соколовски В. Д.: *Војна стратегија*, Војноиздавачки завод, Београд, 1965, стр.37

²² Исто, стр.37-45.

²³ Петковић В. Милан: *Дипломатија и рат*, Војно дело, 3/96, стр. 34-35.

²⁴ За шире видети: Naj S. Džozef: *Kako razumevati međunarodne sukobe*, Stubovi kulture, Beograd, 2006, str. 95-125; Graham Fry Michael, Goldstein Erik and Langhorne Richard (ed.): *Guide to International Relations and Diplomacy*, Continuum - London & New York, 2002, p. 388-189.

трола територије, већ наметање сопствених политичких концепција, осигурање виталних националних интереса, подршка угрожених политичких режима, осигурање тржишта за сопствену индустрију, заштита и контрола путева снабдевања енергената и сировина, одржавање војног присуства у значајним регионима и слично. У оквиру војних интервенција дипломатија има значајно место. Она има обавезу да припреми политичке и правне услове погодне за оправдавање војне интервенције, у складу са спољном политиком великих сила²⁵. Поред класичне дипломатије, примењују се и разни облици дипломатских метода као што су тајна дипломатија, дипломатија притиска војним, економским и политичким средствима и многе друге.

Дипломатија и рат имају своје специфичности. Дипломатија своје активности претежно реализује протоколарним начинима, с потребним обзиром на партнера и трећу страну, уз изнијансиране форме саопштавања политичких ставова руководства. С друге стране, рат је испит снаге и значи директно супротстављање противника, с крајњим циљем да се силом наметне сопствена воља. Суштински, може се рећи да је рат антитеза дипломатији. Међутим, оба наведена облика испољавања политичке воље државе према иностранству имају исти крајњи циљ, а то је наметање сопствене политичке воље другој страни. Јасно је да је логика рата и дипломатије суштински супротстављена, али су оне усаглашене у оној мери у којој обе служе реализацији спољне политике државе. Ратом се реализују циљеви који нису могли да се постигну дипломатијом, а они се воде све док су сврсисходни. Тада се опет јавља дипломатија која окончава рат и успоставља стање које, у мањој или већој мери, задовољава спољну политику државе. Такав редослед не искључује једновремено деловање дипломатије и војске, већ само указује на превладавајуће испољавање спољне политике. Напротив, у већини случајева се води рачуна да се оне међусобно не потиру, односно да обе воде ка реализацији циљева спољне политике.²⁶

Овде се може навести илустративан пример коришћења одбрамбене дипломатије за постизање политичких циљева. Наиме, након британске одлуке да приме војну мисију Југословенског народноослободилачког покрета, Тито је упутио писмо генералу Вилсону у коме га обавештава о саставу мисије, њиховим овлашћењима и задацима. У њему се, поред описа стриктно војних задатака и овлашћења, стоји и следеће: «ова мисија (коју су чинили Владимир Велебит, Иван Рибар и Милоје Милојевић) је овлашћена да објасни такође и наша политичка становишта у вези са данашњом борбом и да према потреби информише и меродавне политичке факторе наших савезника».²⁷ На овај начин је Тито настојао да обезбеди, поред признавања статуса војног савезника у борби против фашизма и политичку комуникацију чиме би се постепено стекли услови за њихово политичко признавање.

²⁵ Freeman W. Chas, Jr: *Arts of Power - Statecraft and Diplomacy*, United States Institute of Peace Press, Washington, D.C., 2002, p. 79-81.

²⁶ Петковић В.Милан: *Дипломатија и рат*, Војно дело, 3/96, стр. 38.

²⁷ Наведено према Терзић Милан: *Моћ и утицај војне дипломатије – мисије Владимира Велебита 1943-1945*, Медија центар Одбрана, Београд, 2012, стр. 35.

Функционалну повезаност дипломатије и војске у реализацији спољне политике може се представити и табеларно на следећи начин²⁸:

Сарадња – убеђивање			
Дипломатска средства	Утицај: -латентно убеђивање -превентивна дипломатија -одбрамбена дипломатија -поморска дипломатија (посете добре воље)	Одвраћање: - војно присуство - дипломатска комуникација претње силом и пројекција силе	Војна средства
	Убеђивање: - дипломатске санкције - поморска дипломатија (блокада)	Принуда: - дипломатија топовњача - ограничена употреба силе	
Конфликт – принуда			

Иако наведени приказ не треба посебно објашњавати, мора се рећи да је значај војне силе на кредибилност дипломатије присутан у сваком виду њеног испољавања. Иако по својим суштинским одредницама дијаметрално супротни, дипломатија и војска делују суплементарно у реализацији спољне политике државе. У прилог томе иде и следећа дефиниција одбрамбене дипломатије која подразумева «све активности Владе и система одбране усмерене на умањење тензија и непријатељства, имплементацији нових мера изградње поверења између држава, доприносе развоју сарадње система одбране и обезбеђују услове за стварање и функционисање савеза и коалиција»²⁹.

Илустративан пример свеобухватног и рационалног сагледавања проблема и предгола спољнополитичких средстава је чувени «Дуги телеграм» Џорџа Кенана (George F. Kennan) из 1946. године. Анализирајући могућности Сједињених држава у сузбијању нарастајуће совјетске претње, Кенан је схватио да војна моћ сама по себи можда неће показати као довољна, иако је од кључног значаја. Иако је совјетско руководство било ненаклоњено рационалном одлучивању али веома осетљиво на «логику силе»³⁰, Кенан наводи да је на дугорочном плану неопходно користити и економска, политичка, културна и дипломатска средства. Другим речима, да би стратегија контејмента била успешна неопходно је да садржи много више средстава од војне супериорности. Све доци смо да је историја потврдила његову процену и адекватност дугорочног пријектовања спољнополитичких средстава.³¹

²⁸ Plessis Anton du: *Defense Diplomacy: Conceptual and Practical Dimensions with Specific Reference to South Africa*, преузето са сајта Универзитета у Преторији: <http://repository.up.ac.za.handle/2263/10381>, 21.09.2014. године

²⁹ Fetic Sorin Gabriel: *Operationalisation of Defense Diplomacy*, Strategic impact No. 4/2013, p. 49

³⁰ Као потврда наведеној тези може послужити чувена опаска Стаљина, који је саркастично упитао колико Папа има дивизија, чиме је настојао да истакне значај војне моћи у међународним односима и умањи њене друге аспекте.

³¹ Koerner Wolfgang: *Security Sector Reform: Defence Diplomacy*, Parliamentary Information and Research Service Library of Parliament, London, 2006, p. 1.

С друге стране, јасно је да војна моћ повратно утиче и на дипломатију, дајући јој одређену снагу и кредибилитет у ангажовању³². Томе у прилог иде опаска да «појава слабости позива на напад. Због тога, чак и слаби треба да настоје да се прикажу као јаки», али и мисао Ридвеја (Matthew B. Ridgeway) да је «војник млађи партнер државника»³³. Можда наведену функцију војне моћи најсликовитије описује Фридрих Велики кроз став да је „дипломатија без силе као музика без инструмената“³⁴.

Закључна разматрања

Иако је дипломатија задржала основне функције, које су проширене новим садржајима и све мање показује интерес само за „високу политику“, већ се усмерава на различите аспекте развоја људског друштва, почев од економских, безбедносних, преко војних, културних и других. То захтева и ангажовање све већег броја институција и експерата из разних области друштвеног живота. Ту свакако треба уврстити и одбрамбену дипломатију, чији значај експертских знања и област интересовања међу првима препознат у дипломатској пракси. Појава различитих министарстава која су раније ретко била ангажована у спољним пословима, јачање значаја медија и недржавних субјеката међународних односа, довела је до потребе стварања чврсте организационо-функционалне повезаности свих државних органа који се ангажују у реализацији спољне политике. Због тога је неопходно постојање такозване велике или развојне стратегије, којом би се дефинисало место и улога сваке државне институције на спољнополитичком и унутрашњем плану.

Суштински је тачан став да се моћ једне државе на међународном плану, између осталог, мери и потенцијалом њених оружаних снага. Међутим, моћ оружаних снага, сам по себи, не мора нужно пресудно утицати на међународни положај једне државе. На дипломатији је да ваљано и рационално искористи потенцијале оружаних снага и то на начин који доприноси реализацији спољнополитичких приоритета државе.

Дипломатија може и мора настојати да својим деловањем не само афирмише сопствене оружане снаге, већ и да изнађе методе и поступке којима ће увећати укупни одбрамбени потенцијал државе. Реч је о способности за постизање међународних споразума на билатералној основи или покретање процедуре за пријем у одговарајуће међународне организације. С друге стране, квалитет и потенцијал оружаних снага пружа кредибилитет дипломатији сопствене државе и обезбеђује јој респектабилност. То је можда најбоље представио чувени нобеловац Алберт Анштајн, који каже да снажним државама не треба амбасадор јер њихова снага говори сама за себе, а да је малим државама важно како се изражавају.³⁵

³² За више видети Петковић Милан: *Дипломатија и рат*, Војно дело, 3/96, Београд, 1996.

³³ Freeman W. Chas, Jr: *Arts of Power - Statecraft and Diplomacy*, United States Institute of Peace Press, Washington, D.C., 2002, p. 318-320.

³⁴ Evans Graham and Newnham Jeffrey: *The Penguin Dictionary of International Relations*, Penguin Books, London and New York, p. 128

³⁵ Наведено према: Mitić Miodrag: *Diplomatija, delatnost, organizacija, veština i profesija*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1999, str. 335.

Литература:

1. Bajagić Mladen: *Metodika obaveštajnog rada*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2010,
2. Blagojević Veljko i Stojanović Stanislav: *Zašto rat a ne međunarodna konferencija 1914. godine*, Vojno delo, 3/2015,
3. Cu Sun: *Umeće ratovanja*, Riznica, Beograd, 2012,
4. Erl Edvard Mid: *Tvorci moderne strategije*, Kultura, Beograd, 1954,
5. Evans Graham and Newnham Jeffrey: *The Penguin Dictionary of International Relations*, Penguin Books, London and New York,
6. Fetic Sorin Gabriel: *Fields Of Classic Diplomacy With Which Defense Diplomacy Interacts Horizontally. Preventive Diplomacy, Coercive Diplomacy*, “Carol I” National Defense University, Bucharest, Romania, Revista Academiei Forțelor Terestre Nr. 1 (73)/2014,
7. Fetic Sorin Gabriel: *Operationalisation of defense Diplomacy*, Strategic impact No. 4/2013,
8. Fridrih Karl Joakim: *Konstitucionalna demokratija-teorija i praksa u Evropi i Americi*, CID, Podgorica, 2005,
9. Freeman W. Chas, Jr: *Arts of Power - Statecraft and Diplomacy*, United States Institute of Peace Press, Washington, D.C., 2002,
10. Graham Fry Michael, Goldstein Erik and Langhorne Richard (ed.): *Guide to International Relations and Diplomacy*, Continuum - London & New York, 2002,
11. Klauzevic Von Karl: *O ratu*, Vuk Karadžić, Beograd, 1951,
12. Krga Branko: *Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije: ključni problemi i dileme*, Zbornik radova Srbija bezbednosni i institucionalni izazovi, Institut za političke studije, Beograd, 2009,
13. Koerner Wolfgang: *Security Sector Reform: Defence Diplomacy*, Parliamentary Information and Research Service Library of Parliament, London, 2006,
14. Marković Dragan: *Vojnoindustrijska sprega SAD*, BIGZ, Beograd, 1978,
15. Mitić Miodrag: *Diplomatija, delatnost, organizacija, veština i profesija*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1999,
16. Morgenthau J. Hans: *The Future of Diplomacy*, preuzeto iz: Art J. Robert and Jervis Robert: *International Politics, Enduring Concepts and Contemporary Issues*, Tenth Edition, Longman, Boston, 2011,
17. Naj S. Džozef: *Kako razumevati međunarodne sukobe*, Stubovi kulture, Beograd, 2006,
18. Petković V.Milan: *Diplomatija i rat*, Vojno delo, 3/96,
19. Simić R. Dragan: *Svetska politika*, Fakultet političkih nauka i Čigoja štampa, Beograd, 2009,
20. Stefanović-Štambuk Jelica: *Diplomatija u međunarodnim odnosima*, FPN i Čigoja, Beograd, 2008,
21. Sokolovski V. D.: *Vojna strategija*, Vojnoizdavački zavod, Beograd, 1965,
22. Terzić Milan: *Moć i uticaj vojne diplomatije – misije Vladimira Velebita 1943-1945*, Medija centar Odbrana, Beograd, 2012,
23. Vukadinović Radomir: *Osnovi teorije međunarodnih odnosa i vanjske politike*, Školska knjiga, Zagreb, 1989,

DEFENDERS DIPLOMACY IN THE FUNCTION OF FOREIGN POLICY STATES

Summary: Article analyses function of defence diplomacy in overall diplomatic engagement and its influence in processes of creation and execution of foreign policy. Having in mind fact that we are considering interdependence among position of states in international order, foreign policy, diplomacy and defence diplomacy, it will be presented only basic, strategic, way of influence of defence diplomacy with focus on military power in that process. In addition, it will be analyzed strategic framework and practice concerning foreign policy issue, some procedures of choosing foreign policy instruments, and preconditions related to strategic documents necessary for a reliable creating and implementation of state foreign policy.

Key words: Foreign policy, Strategy, Diplomacy, Defence Diplomacy, Defence System